[เรื่องจากปก]

ชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์
นักเขียนสารคดีรางวัลคน ค้น คน
อดีตบรรณาธิการนิตยสาร ต.คน

ดุซงญอ : ความสวยงามในม่านหมอกแห่งสงคราม

สมัยก่อน บ้านอาป๊ะกุงเป็นบ้านหลังแรกของตระกูลที่ใครมาใครไป โดยเฉพาะเพื่อนบ้านจากเมืองจีนมักจะมาขอพักอาศัยอยู่ด้วย ต่อมาจึงได้สร้างบ้านอีกหลังหนึ่งคือหลังปัจจุบันที่ผมได้มาเยี่ยมเยือน และไม่นานพ่อกับแม่จึงแยกครอบครัวมาอยู่บ้านเลขที่ 79 หมู่ 1 บ้านดุซงญอ ในเวลานั้นดุซงญอยังเป็นป่าสมบูรณ์ มีเสือและสิงสาราสัตว์อาศัยอยู่จำนวนมาก

พ่อเองเคยโดนคอมมิวนิสต์จับตัวไปใช้แรงงานอย่างทารุณและเป็นเวลายาวนาน กระทั่ง เดินทางบุกป่าฝ่าดงไปถึงมาเลเซียจึงเข้ามอบตัวต่อทางการ เพราะเกรงว่าจะถูกตั้งข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์ไปด้วย ต่อมาจึงเดินทางเข้าประเทศไทยอีกครั้ง ในขณะที่พี่ชายคือลุงของผมตั้งรกรากอยู่ที่มาเลเซีย จนกระทั่งลุงเพิ่งเสียชีวิตเมื่อไม่นานมานี้ เริ่มแรกพ่อไปอาศัยทำมาหากินอยู่ที่อำเภอหาดใหญ่ก่อนจะกลับมาอยู่ที่ดุซงญอ อีกครั้งหนึ่งในฐานะคนต่างถิ่นที่ได้มาอาศัยแผ่นดินอันอบอุ่นพักพิง สมดังความหมายของคำว่า จีนแคะหรือจีนฮากกา ซึ่งมีนัยว่าเป็นอาคันตุกะจากแดนไกล แต่ผมเองมักให้นิยามชีวิตบรรพบุรุษของผมว่าเป็นอาคันตุกะจากโพ้นทะเล และมีความภาคภูมิใจที่บรรพบุรุษของเราได้เป็นอาคันตุกะของแผ่นดินไทยที่ให้ทุกอย่างแก่ชีวิตด้วยดีเสมอมา

ไม่นานต่อมาที่พ่อเดินทางไปอยู่ดุซงญอ จึงปรากฏมีครอบครัวจีนมาอยู่อาศัยในดุซงญอเพิ่มมากขึ้น กระทั่งเป็นชุมชนจีนขนาดใหญ่ในกลุ่มชนมุสลิม

“ช่วงเกิดสงครามดุซงญอ มีบ้านคนจีนอยู่ประมาณ 7 หลังเท่านั้น” พ่อย้อนความหลังเมื่อประมาณ 55 ปีที่แล้วให้ฟัง

ช่วงวัยรุ่นพ่อผ่านงานมาหลายอาชีพ กระทั่งต่อมามีอาชีพขายของชำและเป็นพ่อค้าคนกลางซื้อ-ขายยางพาราไปด้วย ส่วนแม่เคยปลูกข้าว ทำไร่ ทำสวนในหลายพื้นที่ เช่น ที่บ้านลาเซาะ เคยเป็นแม่ค้าขายปลาในตลาดสดดุซงยอ

ดุซงยอสมัยก่อนเจริญมาก มีโรงหนัง 2 แห่ง มี

โรงไฟฟ้าเอง มีประปาหมู่บ้านซึ่งพ่อเคยเป็นผู้ถือหุ้นอยู่ด้วยคนหนึ่ง มีโรงแรม โรงเรียนจีน ฯลฯ นับเป็นชุมชนจีนขนาดใหญ่ชุมชนแห่งหนึ่ง

พ่อเป็นคนแรกในหมู่บ้านที่มีรถจิ๊ปขับ มีคนขับรถให้เป็นคนมุสลิม การค้าการขายส่วนใหญ่ติดต่อกันระหว่างไทย-มุสลิม และคนไทยเชื้อสายจีนเป็นไปอย่างปกติ ไม่เคยมีปัญหาใดๆ เกิดขึ้น ถึงขนาดที่ว่าพ่อพูดภาษามลายูถิ่นได้ชัดถ้อยกว่าภาษาไทย เพราะต้องทำการค้ากับคนมุสลิมเป็นส่วนใหญ่

คนมุสลิมพื้นที่เรียกพ่อว่า “จาโก” เพราะเปรียบเปรยว่า พ่อทำการค้าเก่งสร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำ เหมือนเราเอาจอบซึ่งภาษายาวีคือ *จาโก* มากวาดดิน เปรียบเทียบแล้วก็เหมือนการกวาดข้าวของมีค่าเข้าหาตัว

ไม่นานต่อมา ครอบครัวคนจีนเริ่มทยอยกันย้ายถิ่นฐานออกจากพื้นที่ ด้วยเหตุผลนานาประการ บ้างก็ตามไปอยู่กับลูกหลาน บ้างไปเปิดกิจการอยู่ในเมืองที่ใหญ่กว่า โดยเฉพาะแถบ สงขลา หาดใหญ่ กระทั่งปัจจุบันมีครอบครัวคนจีนพักอาศัยอยู่ในดุซงญอไม่ถึง 20 หลัง ในจำนวนนั้นรวมถึงพี่ชายผมคนหนึ่งด้วย

ระหว่างการตระเวนเยี่ยมบ้านเกิด ผมต้องหยุดพักแวะทักทายพูดคุยกับคนที่รู้จักหลายคน ทั้งเพื่อนรุ่นเดียวกันและผู้หลักผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ ซึ่งมักจะถามว่า “อาเนาะ เจ๊ะแมะ” (ลูกนายจาโกใช่มั้ย) ทำให้อดหวนรำลึกถึงคืนวันเก่าๆ ไม่ได้

ณ ขวบปีที่ 37 ของชีวิต หลังผ่านการเดินทางมาหลากหลายพื้นที่ หลายท้องถิ่น วันฟ้าใสท่ามกลางเปลวแดดอันร้อนระอุ ผมพาตัวเองมายืนอยู่หน้าบ้านเกิดที่วางตัวอิงแอบอยู่บริเวณหัวมุมหนึ่งของ 4 แยกกลางหมู่บ้านอันเงียบสงบ

บ้านไม้ 2 ชั้น ปรากฏร่องรอยผุพังชัดเจน กระเบื้องมุงหลังคาหลุดร่อนเป็นบางจุด ฝาบ้านบางแผ่นร่อนหลุด พื้นที่ด้านหน้ามีถนนเส้นเล็กๆ ที่ทอดตัวพุ่งขนานไปกับตัวบ้าน ปลายทางด้านหนึ่งของถนนสายนี้จะไปสิ้นสุดที่ลำคลองแปเราะ ซึ่งห่างจากบ้านเพียงไม่กี่ร้อยเมตร พื้นดินข้างบ้านมีกลุ่มหญ้าขึ้นแซมเป็นกระจุก ห่อคลุมด้วยวัชพืชนานาชนิด รั้วคอนกรีตล้อมที่ดินหลังบ้านเอนลู่ดังจะล้ม คูน้ำเล็กๆ ข้างบ้านแห้งขอดมีรอยกระดำกระด่างของตะไคร่น้ำอยู่ตามขอบซีเมนต์

ก่อนผมจะลืมตาดูโลก พ่อผ่านการประกอบอาชีพมาหลากหลายประเภทด้วยกัน แต่ขณะที่ผมพอจะจำความได้ เวลานั้นพ่อได้ประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าคนกลางรับซื้อ-ขายยางพาราในหมู่บ้านแล้ว

ด้วยความเอื้ออารี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีดังเช่นคนไทยและคนจีนอีกหลายๆ ครอบครัว ดังนั้นในเทศกาลฮารีรายอ บ้านของเราจะเต็มไปด้วย “ตูปะ” และของกินประดามีที่พ่อแม่พี่น้องมุสลิมเมตตานำมาให้ด้วยน้ำใจ ในขณะเดียวกันช่วงเทศกาลตรุษจีนพ่อก็จะนำพวกขนมเข่ง ผลไม้จำพวกส้ม เป็นอาทิไปมอบให้กับพี่น้องมุสลิมที่รู้จักและได้คบหากันฉันญาติมิตร

ก่อนผมจะเข้าเรียนไม่นาน ครอบครัวของเราย้ายบ้านจากตรงข้ามมัสยิดมาอยู่บริเวณสี่แยก

บรรยากาศในตลาดแห่งหนึ่งที่ดุซงญอ
(ชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์ : ถ่ายภาพ)

บ้านสร้าง ซึ่งก็ตั้งห่างจากบ้านหลังเก่าไม่กี่มากน้อย

จากบ้านพัก หากมองไปด้านซ้ายมือผ่านบ้านเรือนเรียงรายสองฝั่งฟากถนน จะเห็นเงาของเขาแมะแซซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาบูโดอยู่ลิบๆ

เป็นสถานที่ที่แม่เคยเข็นรถเข็นหรือเราเรียกกันว่า “รถรุน” นำของกินของใช้ที่รับต่อจากแม่ค้ามุสลิมในตลาด ไปขายในหมู่บ้านห่างไกลโดยได้เปอร์เซ็นต์จากยอดขายตามแต่จะตกลงกัน และคนที่จะไปช่วยแม่เข็นรถระหว่างทางกลับจากบ้านแมะแซ ก็คือเหล่าพี่ๆ ที่ผลัดเปลี่ยนกันไปเพราะต้องช่วยกันเข็นขึ้น-ลงควน หรือเขาขนาดย่อมๆ ระหว่างทาง

ไม่ว่าเวลาจะผ่านมากี่ปี ไม่ว่าผู้คนจะหมุนเวียนเปลี่ยนหน้าไปกี่ยุคสมัย แต่ความรู้สึกแห่งความเป็นพี่เป็นน้อง เป็นญาติ ยังคงสถิตอยู่ในดวงใจของเราทุกคน ไม่ว่าจะเป็นคนไทยพุทธ คนไทยเชื้อสายจีนและคนมุสลิม

พ่อ แม่ และพี่ๆ ผมหลายคน นอกจากจะมีชื่อเรียกเป็นภาษาไทยแล้ว ยังล้วนได้รับการตั้งชื่อเป็นภาษาจีนและภาษามลายูถิ่น

และ....ไม่ว่าเวลาจะผ่านมากี่ปี ไม่ว่าผู้คนจะหมุนเวียนเปลี่ยนหน้าไปกี่ยุคสมัย ชื่อของหมู่บ้านที่ผมอยู่อาศัยตั้งแต่เด็กก็ไม่เคยเปลี่ยนแปลง

พวกเราเรียกขานชื่อหมู่บ้านซึ่งเป็นถิ่นอาศัยของเรามานานปีว่า “ดุซงญอ”